

Medieormen - Journalistisk utveckling och mediedebatt

[Start](#) [Om Medieormen](#) [Årets Medieorm](#) [Kontakt](#) [English](#) [Textarkiv](#)

DEBATT

Nils Funcke: Yttrandefriheten fastnar i långbänken

Regeringen har valt bland Yttrandefrihetskommitténs förslag på ett synnerligen selektivt sätt. De förslag som skulle stärka yttrandefriheten har valts bort eller skjuts upp i nya utredningar, medan förändringar som stärker andra intressen på yttrandefrihetens bekostnad tagits upp. Det leder bland annat till att problemen med ansvarig utgivare för databaser, som ledde till en fällande dom i veckan för *Dagens Nyheters* utgivare, inte lär lösas förrän tidigast 2019, skriver tryckfrihetsexperten Nils Funcke.

Publicerat kl 16:39

DELA

0 KOMMENTARER

Varje yttrande ska värderas och dömas av sin samtid. Det är en grundläggande tanke som satt spår i tryckfrihetsförordningen. Om samhället anser att någon har uttryckt hets mot en folkgrupp i en bok har staten via Justitiekanslern (JK) ett år på sig efter utgivningen att reagera och väcka åtal. En periodisk skrift anses ha kortare livslängd och där gäller en preskriptionstid på sex månader. När tidsfristen löpt ut går denna upplaga av boken respektive skriften fri. Utgivaren kan inte åtalas.

En evig åtalsmöjlighet skulle innebära att det som uttrycks i en tidsepok och som då ansetts accepterat kan bedömas som brott i en senare. Hur många yttranden om homosexuella som fälldes när HIV-epidemin drog in över Sverige skulle inte anses förgripliga i dag? Om JK inte tagit ovidkommande hänsyn om kulturarv etc och åtalat den nya upplagan av Bibeln skulle utgivaren haft svårt att värja sig i domstol.

När det gäller publiceringar i databaser, till exempel webbplatser, börjar preskriptionstiden att löpa först när yttrandet tas bort. Från det datumet har samhället och enskilda som ansett sig förtalade tolv månader på sig att utkräva ett straffrättsligt ansvar.

Bestämmelsen kan tyckas rimlig och logisk eftersom det är frågan om en pågående publicering som kan liknas vid att det ständigt ges ut nya upplagor av en bok. Men regeln får till följd att grundtanken att yttranden ska ses som ett uttryck för tidsandan försvinner.

Det uppstår också en form av arvssynd eftersom dagens utgivare måste ta ansvar för yttranden som publicerats årtionden tidigare.

Risken finns att utgivarnas slutsats av Högsta Domstolens i och för sig korrekta fällning av DN:s

tidigare utgivare Gunilla Herlitz blir att en viktig del av vårt kulturarv stängs och blir otillgänglig för allmänheten.

Avskaffar inte lagstiftaren synden riskerar vi att förlora arvet.

Yttrandefrihetskommittén föreslår att artiklar som lagras i särskilt avgränsade arkivdatabaser inte ska kunna åtalas sex månader efter det att de offentliggjordes. Däremot skulle det som i dag vara möjligt för enskilda som ansett sig förtalade att kräva skadestånd inom tio år från publiceringen.

Regeringen har valt att inte ta upp på förslaget om arkivdatabaser. I lagrådsremissen nämns förslaget bara i förbigående med konstaterandet att en kommande utredning ska se över frågan. Det innebär att problemet med arkiven kommer att förbli olöst i vart fall till januari 2019.

Visserligen kan man hävda att kommitténs förslag behöver finslipas. Men istället för att omgående göra det inom departementet ska frågan nu begravas i en ny utredning. Det är synd och det är symptomatiskt.

Regeringens har valt bland kommitténs förslag på ett synnerligen selektivt sätt. De förslag som skulle stärka yttrandefriheten har valts bort medan förändringar som stärker andra intressen på yttrandefrihetens bekostnad tagits upp.

Förutom förslaget att avskaffa arvsynden för arkivdatabaser negligerar regeringen helt tankarna på att stärka skyddet för spridning av skrifter och tekniska upptagningar. Från 1950 finns ett förbud för de som har samhällets uppdrag att distribuera post att vägra dela ut en skrift med på grund av dess innehåll. Det var erfarenheterna från transportförbudet under andra världskriget som fick lagstiftaren att på det sättet säkra den svagaste länken i yttrandefrihetskedjan, spridningen.

Bestämmelsen kringgicks av Posten i valrörelsen för tio år sedan när det statliga företaget vägrade dela ut Nationaldemokraternas valmanifest. Försändelsen var ett så kallat masskorsband och enligt Posten gäller inte skyldigheten att dela ut post oadresserade försändelser.

Valmanifestet höll sig med råge inom lagens ramar men Posten ansågs inte att det uppfyllde företagets kvalitetskrav. Vi fick en form av prövning som enligt grundlagen bara ska vara förbehållen domstolarna.

Samma väg går förslaget att införa en begränsningsregel i yttrandefrihetsgrundlagarna. Kommittén menade att en sådan regel skulle utgöra ett varnande finger för ändringar som skulle gå ut över de värden grundlagarna ska skydda. Även förslagen att ändra preskriptionstiden för taltidningar, göra förtydliganden i databasregeln och införa en tydlig delegationsregel vad gäller varningstexter har regeringen valt bort.

Som med alla utredningsförslag är kommitténs förslag inte fulländade i varje detalj. Tanken är att remissrundan och lagrådets granskning ska upptäcka skavankerna och regeringen slipa bort dem innan de blir proposition och lämnas till riksdagen.

Regeringens argument för att ännu en gång låta utreda förslagen om till exempel arkivdatabaser är att kommittén inte lämnat ett tillräckligt väl genomarbetat förslag. Men det gäller i lika hög grad och i vissa fall än mer de förslag från kommittén som regeringen gör till sina. Förslagen i lagrådsremissen är så illa underbyggda och behäftade med sådana brister att de bör avvisas av konstitutionsutskottet.

Det gäller till exempel förslaget att underlätta för det allmänna att väcka åtal för förtal. Tröskeln för att bland annat JK ska kunna göra enskildas sak till samhället sänks genom att kravet på

”särskilda skäl” för åtal tas bort. Förslag yxades till i en politisk kompromiss inom kommittén. Några övervägande om följderna gjordes inte och inte heller genomfördes någon genomgång av verkliga fall. Invändningar och synpunkter från JK och Riksåklagaren ägnar regeringen ett förstrött intresse i lagrådsremissen.

Regeringen förmår heller inte göra upp med den så kallade kvittningsregeln. En regel som innebär att ett massmedium som frias för förtal trots det ska kunna tvingas att stå för sina egna rättegångskostnader. Det strider mot regeln om oskyldighetspresumtion och innebär att domstolen trots ett friande juryutslag kan straffa utgivaren och därmed markera att det nog trots allt begåtts ett brott.

Regeringen föreslår också ändringar av korrespondensskyddet. Förslaget leder till en påtaglig fara för att skyddet för meddelare kan kringgå i vissa fall. Även förslagen om ändringar för när Sverige ska bistå andra länder med utredningsåtgärder och skärpningen av reglerna för kreditupplysningar går i olika grad ut över yttrandefrihetsintresset.

Regeringen har med ett påpekande och några smärre anmärkningar fått lagrådets godkännande. Enligt justitieråden i lagrådet bör det när det gäller kvittningen av rättegångskostnader vara möjligt även att ett massmedieföretag som fälls för förtal kan slippa betala motpartens rättegångskostnader.

Under november kommer regeringen att anta en proposition baserat på lagrådsremissen. Med tanke på den konsekvens med vilken alliansregeringen de senaste åren försämrat insynen, minskat meddelarfriheten, inskränkt anskaffarfriheten och yttrandefriheten i stort är det lika bra att mentalt förbereda sig på det värsta.

Nils Funcke

Journalist, tidigare sekreterare i Yttrandefrihetskommittén och utgivare för Riksdag & Departement.

twitter.com/nilsfuncke

Nyckelord

Debatt

Dela

FACEBOOK (2)

TWITTER (6)

TUMBLR

REDDIT

Kommentarer

KOMMENTARER

SKRIV EN KOMMENTAR

Om Medieormen - Journalistisk utveckling och

mediedebatt

Journalistisk utveckling och mediedebatt

Följ programmet via...

RSS

PODDRADIO

TILLBAKA TILL TOPPEN

TILL SAJTKARTAN

[Om företaget](#) [Pressinformation](#) [Jobba hos oss](#) [Frekvenser \(Teracom\)](#) [Kontakta oss](#) [Webbsupport](#)

Så använder vi "cookies"

COPYRIGHT SVERIGES RADIO 2013

ANSVARIG UTGIVARE: MARTIN JÖNSSON

Besöksadress (sthlm) för Sveriges Radio AB - Oxenstiernsgatan 20 - 10510 Stockholm - växel: [08-784 50 00](tel:08-7845000)

[Fler besöksadresser](#)